

KUN ATTILA*

A nagyvállalati szociális jelentéstételi kötelezettség új szabályai az Európai Unióban

I. Bevezetés

A szociális jelentéstétel logikája alapvetően a vállalati önszabályozás – önkéntes vállalati szociális felelősségvállalás, CSR – irányából kezd mind határozottabban „felkerülni” az EU-s és tagállami jogalkotás palettájára.¹ Bár e szabályozási metódus látszólag teljesen kívül esik a klasszikus munka- és szociális jog skatulyáin, amint alább bemutatjuk, mégis ezer szállal és dinamikusán kötődik ahhoz. Az Európai Bizottság – hosszas viták után – 2013 közepén állt elő azon újszerű jogalkotási javaslatával, miszerint bizonyos nagyvállalatok számára előírná a releváns nem pénzügyi információk közzétételét, ezáltal katalizálva a vállalatok átláthatóságát és biztosítva az egyenlő versenyfeltételeket az Unió egészében. A javaslatból – különösen Uniós mércével mérve – viszonylag gyorsan konkrét szabályozás lett: 2014-ben elfogadásra került az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU Irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról (továbbiakban: Irányelv). Jelen dolgozat dióhéjban bemutatja e szabályozás előzményeit, kontextusát és lényegét, illetve felvillantja az esetleges munkajogi kapcsolódásokat.

A szociális jelentéstétel szabályozási technikája rávilágít arra, hogy a munkajog mellett számos egyéb innovatív jogi megoldás is formálhatja a munkáltatói attitűdöt, illetve a ’tisztességes foglalkoztatás’ keretfeltételeit. A szűkebb értelemben vett munkajog maga is számos egyéb jogterülettel (pl. közbeszerzési jog, fogyasztóvédelmi jog, cégjog) állhat olyan intenzív kölcsönhatásban, amely közvetett módon szolgálhatja a munkajogi megfelelés (compliance) ügyét. A kötelező szociális jelentéstétel minden kétséget kizáróan ilyen innovatív regulációs eszköz, amely magán viseli számos modern

* tanszékvezető, egyetemi docens, KRE ÁJK Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék – A tanulmány az MTE--PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport keretében készült

¹ A CSR kritikai megközelítéséhez lásd: NEAL, ALAN C: *Corporate Social Responsibility: Governance Gain or Laissez-Faire Figleaf?* Comparative Labor Law & Policy Journal v. 29 no. 4, Summer 2008.

regulációs idea – ehelyütt területi okokból ki nem fejthető – sajátosságait (pl. new governance², a rezponzív³, illetve reflexív jog⁴, globális hibrid munkajog⁵).

II. A szociális jelentéstétel ideája és munkajogi relevanciája⁶

Legáltalánosabb megközelítésben a nem pénzügyi (másként: szociális, fenntarthatósági, CSR stb.) jelentéstétel nem más, mint a vállalat nem pénzügyi („non financial”) tevékenységéről és teljesítményéről (környezeti, szociális, jóléti, fenntarthatósági, vállalatirányítási stb.) összegyűjtött, felmért és bizonyos indikátorok mentén értékelt – adott esetben hitelesített vagy minősített, tanúsított – információk köznyilvánosság számára való strukturált feltárása és kommunikálása. Másképpen: a nem pénzügyi jelentéskészítés a szervezet fenntartható fejlődés elérése érdekében kifejtett teljesítményének értékelése, közzététele, valamint a belső és külső érintett (stakeholder) csoportok irányában való elszámoltathatóvá tételre irányuló gyakorlat. Szociális jelentéstétel alatt tehát kifejezetten a formális, rendszerezett, célzott nyilvános nem pénzügyi beszámolót értjük. A szociális jelentés voltaképpen a vállalat szociálpolitikájának és fenntarthatósági / CSR-stratégiájának fontos eleme. Kiemelendő, hogy a jelentéstételhez vezető út legalább olyan fontos, mint maga a jelentés. A jelentéstétel ugyanis a szociális – és érintetti (stakeholder) – dialógus, illetve a szervezeti tanulás új dimenzióit nyithatja meg a vállalatok életében.

A jelentéstétel előtérbe kerülése jól mutatja azt a globális trendet, miszerint mind nyilvánvalóbbá válik, hogy a tisztán pénzügyi kimutatások csupán „féloldalasan” tudják feltárni a valós vállalati kockázatokat és értékteremtési lehetőségeket. Egy vállalat megítélése mind jobban függ olyan immateriális tényezőktől is, mint az arculat, hírnév, energia/erőforrás-hatékonyosság, szociális teljesítmény stb. A jelentéstétel célja főként a nem pénzügyi teljesítmény önértékelése, illetve a más szervezetekkel való összemérés lehetőségének megalapozása. A nem pénzügyi jelentéstétel elleni fő ellenvetés egyébként az, hogy ennek elkészítése extra adminisztrációs teherrel és költséggel jár a vállalatok számára. A fő dilemma tehát a rövidtávon csakugyan jelentkező költségek és a hosszabb távon elvárt, remélt előnyök kalkulálásában áll.

² Bővebben: LOBEL, ORLY : *The Renew Deal: The Fall of Regulation and the Rise of Governance in Contemporary Legal Thought*, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper, No. 07–27. 2005. University of San Diego; BLACK, J.: *Decentring Regulation: Understanding the Role of Regulation and Self-Regulation in a “Post-Regulatory” World*. Cur. Leg. Problems, 2001. 53. p.

³ Vö.: DOOREY, D.: *A Model of Responsive Workplace Law*. Osgoode Hall L.J. 47., 2012. 50. p.; AYRES, IAN – BRAITHWAITE, JOHN: *Responsive Regulation: Transcending the Deregulation Debate*. Oxford University Press, New York, 1992.

⁴ ROGOWSKI, RALF – WILTHAGEN, TON (eds.): *Reflexive Labour Law*. Kluwer Law and Taxation Publishers. 1994.

⁵ MÜCKENBERGER, ULRICH: *Hybrid Global Labour Law*. In: Blanpain, R. – Hendrickx, F. (eds.), *Labour Law Between Change and Tradition*, Liber Amicorum Antoine Jacobs, Alphen aan de Rijn: Kluwer, 2011. 99–116. pp.; WEISS, MANFRED: *International Labour Standards: A Complex Public-Private Policy Mix*. The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations 29, no.1. 2013. 7–20. pp.

⁶ E fejezet alapul veszi a szerző következő tanulmányát: KUN ATTILA: A „szociális” jelentéstételre vonatkozó új európai uniós szabályozás tervezete – munkajogi kontextusban, *Munkajogi Szemle*, 2014/6. szám, 70–77. pp. Lásd bővebben: KUN ATTILA: *A munkajogi megfelelés ösztönzésének újszerű jogi eszközei*. L’Harmattan Kiadó-KRE, Budapest, 2014. 99–143. pp.

Egy adat szerint a világ 250 legnagyobb vállalatának ma már mintegy 80%-a tesz közzé nem pénzügyi jelentést. Ezért szokás azt mondani, hogy a globális nagyvállalatok körében a jelentéstétel ma már sokkal inkább bevett rutin, mintsem kivételes jelenség.⁷ A Globális Jelentéstételi Kezdeményezés (GRI) a világ legnagyobb jelentéstételi keretrendszere, amelyet 2011-ben is már mintegy 2300 vállalat használt⁸ (2014-ben pedig már mintegy 5,000 szervezet több mint 90 országban). A GRI mellett több nemzetközi keret is létezik a társadalmi és környezetvédelmi információk közzétételére vonatkozóan. Bár a jelentéstételnek ma még nincs univerzális, általánosan elfogadott globális sztenderdje, a GRI voltaképpen igen közel került e minőséghez. Egy becslés szerint körülbelül 2500 európai vállalat tesz közzé jelentéseket, és ezzel világszinten vezető szerepe van az EU-nak. Fejlődésben van a jelentések független tanúsításának gyakorlata is.

A nem pénzügyi jelentéstétel (avagy a piaci átláthatóság ideája) és a munkajog lehetséges kapcsolata azon az elméleti pilléren alapul, hogy a vállalat nem pénzügyi – így szociális, munkaügyi – teljesítményének, gyakorlatának átláthatóvá, nyilvánossá tételével jelentős – bár kétségtelenül csupán közvetett – motivációt jelenthet a vonatkozó vállalati politikák fejlesztésére vonatkozóan. Azaz a transzparencia katalizálhatja a helyes, szociálisan felelős és jogkövető működést is. A jogi szabályozás pedig a transzparencia megkövetelésével – értsd például: kötelező szociális jelentéstétel – indirekt módon jelenthet gyújtópontot, ösztönzőt a jogkövetésre, felelős működésre. A transzparencia egy imázsalapú, pozitív spirálszerű, versengést is kiválthat a nagyvállalatok között, amely végső soron akár generálisan is javíthatja a foglalkoztatási kultúrát (“race to the top”).⁹ A transzparencia az érintettek (stakeholderek) aktiválásának, bevonásának is fontos pillére.

A transzparencia útján való illetően jellegű szabályozás¹⁰ ugyan még relatíve újnak tekinthető a munkajogi gondolkodásban, az már számos egyéb jogterületen bizonyított. Ilyen például a környezetvédelmi jog, a fogyasztóvédelmi jog, a pénzügyi szabályozás vagy az élelmiszerbiztonság. E területeken is nyilvánvalóvá vált, hogy a transzparencia megkövetelése nem öncélú, hanem közvetetten mindig önmagán túlmutató, távlatibb, érdemi közpolitikai célokat ambicionál (például az élelmiszerek csomagolásán azok tájékoztatását szolgálja, hanem végső soron ösztönözni kívánja az egészséges táplálkozást, illetve a jobb termékek gyártását). Hasonló megfontolások állnak a kötelező szociális jelentéstétel koncepciója mögött is: a munkakörülményeket, vállalati szociálpolitikát érintő kötelező közzététel elméletileg reflexív, rezponzív módon visszahat a szervezeti kultúrára, megalapozva a menedzsment szemléletének pozitív irányú változását és ösztönözve a tisztességesebb, felelősebb foglalkoztatás gyakorlatát.

⁷ VAN WENSEN, KATELINE – BROER WIJNAND – KLEIN, JOHANNA – KNOPF, JUTTA: *The State of Play in Sustainability Reporting in the European Union*. CREM/Adelphi, 2011. 24. p.

⁸ <https://www.globalreporting.org>

⁹ HEPPLER, BOB: *Labour laws and global trade*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2005. 85. p.; MURRAY, JILL: *Corporate Social Responsibility Discussion Paper*. Global Social Policy Vol. 4 (2). SAGE, 2004. 174. p.

¹⁰ Bövebben: HESS, DAVID: *The Three Pillars of Corporate Social Reporting as New Governance Regulation: Disclosure, Dialogue and Development*, Ross School of Business Working Paper No. 1112, July 2008.; DOOREY, DAVID J.: „Who made that?: Influencing foreign labour practices through reflexive domestic disclosure regulation.” *Osgoode Hall Law Journal*. Vol. 43, No. 4. 2005.; CREMERS, JAN: *Non-financial reporting beyond the strict minimum: is the workforce a well-informed stakeholder?* ETUI Working Paper 2013. 02, Brussels.

Mindezek szellemében munkajogi vonatkozásban három fő elméleti funkcióját lehet megkülönböztetni a transzparencia útján való szabályozás technikájának: 1. elősegítheti a munkaerőpiac jobb működését (a fokozottabb átláthatóság, informáltság jegyében); 2. támogathatja a munkajogi megfelelést (compliance) és 3. előmozdíthatja a jogon túli önkéntes felelősségvállalást.¹¹

A jelentéstétel lehet önkéntes vagy jogilag kötelező. Ugyan a jelentéstétel világszerte nagyrészt még önkéntes (illetve csupán „puha jogi” eszközökkel stimulált), mind egyes országokban, mind az EU szintjén fontos és innovatív jogfejlődés van folyamatban e téren.

A jogilag kötelező jelentéstétel mellett szólnak bizonyos mennyiségi és minőségi érvek is. Mennyiségi szempontból fontos lenne a jelentéstevő vállalatok számának növelése abból a célból, hogy a nem pénzügyi jelentéstétel – illetve az abból fakadó „versengés” – csakugyan szerves, elemi része legyen a 21. század üzleti kultúrájának. Ugyanakkor az önkéntes jelentéstétel eredményei nem kellően meggyőzőek (a folyamatosan pozitív változások ellenére sem): relatíve lassan nő a jelentéstevők száma, viszonylag kevesen alkalmaznak nemzetközileg elfogadott indikátorokat, szabványokat és független ellenőrzést, illetve kevesen fedik le jelentéseikben a teljes ellátási, alvállalkozói láncot. Ami a minőségi aspektust illeti, az önkéntes jelentéstétel létező gyakorlatával szemben számos aggály fogalmazható meg. A legnagyobb problémát talán a sokféleség jelenti: rengeteg az egymástól eltérő jelentéstételi kezdeményezés és standard, hiányzik a vállalati jelentések közötti valamiféle minimális koherencia, összehasonlíthatóság és konvergencia. Mindez piactorzító hatással is bírhat, kontraproduktív lehet.

Összességében az a benyomás alakult tehát ki, hogy a pusztán piaci és puha jogi ösztönzők nem feltétlenül eléggé hatékonyak, így markánsabb jogi beavatkozásra lehet szükség annak érdekében, hogy a jelentések kielégítsék a nem pénzügyi információk iránti egyértelműen és fokozatosan növekvő – civil társadalmi, befektetői¹², üzleti stb. – igényt (bár ez az igény is kétség kívül egyenletlen és hullámzó).

II. Az Irányelv előzményei

Az EU-ban a számviteli irányelvek¹³ az éves és a konszolidált éves pénzügyi beszámoló és jelentések elkészítésével foglalkoznak. Ezek az irányelvek 2003-ban akként módosultak, hogy az EU már óvatosan ösztönözni kívánta a közepes és nagyvállalatokat, hogy a 2005-ös üzleti évtől kezdve a pénzügyi eredményekről szóló jelentés kiegészítéseként a társadalmi felelősségvállalás területén vállalt szerepükről is jelentsenek.¹⁴ A módosító irányelv Preambulumának 9. pontja szerint „...Az információ nem korlátoz-

¹¹ Vö.: ESTLUND, CYNTHIA: „Just the facts: the case for workplace transparency.” Stanford Law Review, Vol. 63 January 2011.

¹² Vö.: SRI: Socially Responsible Investment (Társadalmilag Felelős Befektetés).

¹³ A Tanács 1978. július 25-i negyedik irányelve a meghatározott jogi formájú társaságok éves beszámolójáról (78/660/EGK); a Tanács 1983. június 13-i hetedik irányelve az összevont (konszolidált) éves beszámolóról (83/349/EGK).

¹⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2003/51/EK irányelve (2003. június 18.) a meghatározott jogi formájú társaságok, a bankok és más pénzügyi intézmények, illetve biztosítóintézetek éves és összevont (konszolidált) éves beszámolójáról szóló 78/660/EGK, 83/349/EGK, 86/635/EGK és 91/674/EGK irányelvek módosításáról.

ható a társaság üzletmenetének pénzügyi vonatkozásaira. Elvárt, hogy adott esetben ez a társaság fejlődésének, jövedelmezőségének és helyzetének megértéséhez szükséges környezetvédelmi és szociális aspektusok elemzéséhez vezessen.” Ez a szabályozás egyfelől még nem „önértékként”, csupán a pénzügyi kockázatok kontextusában ajánlja a szociális jelentést („a vállalat fejlődésének, teljesítményének vagy helyzetének megértéséhez szükséges mértékben”), másfelől eleve rendkívül nagy mozgásteret biztosított a tagállamoknak. Ez a szabályozás tehát nem konkrét nem pénzügyi jelentéstételi követelményeket fogalmazott meg, hanem csupán minimalista jellegű elvárásokat rögzített, ráadásul olyan általános megfogalmazásban (lásd: „szükséges mértékben”), amely nem segítette elő az egységes jogértelmezést. A nem pénzügyi információk közzétételének a számviteli irányelvekben alkalmazott eddigi szabályozásáról így elmondható, hogy az nem volt kellőképpen hatékony. Az érdekelt felek többsége úgy vélhette, hogy a szabályozás nem kellőképpen egyértelmű. Mindezek miatt az elmúlt évek során egyértelművé vált, hogy a szabályozás továbbfejlesztésére és fokozottabb harmonizációra van szükség, mely igény ráadásul egybees az EU új átfogó célkitűzéseivel is (pl. EU 2020: az inkluzív, fenntartható és hosszú távú növekedés és foglalkoztatás stratégiája).

Egyes EU-tagállamok a szociális jelentésekre vonatkozó olyan követelményeket vezettek be, amelyek túlmutatnak a jelenlegi uniós szabályokon. Az egymástól jelentősen eltérő különféle nemzeti követelmények egyrészt az expanzív és innovatív jogfejlődés jelei, másrészt viszont fennáll a lehetősége annak, hogy az eltérő nemzeti követelmények plusz nehézségeket és költségeket jelentenek, különösen a több mint egy tagállamban működő vállalatok számára. Általánosságban elmondható, hogy a heterogén nemzeti szabályozási modellek a jogi keretek európai uniósbeli fragmentálódását idézték elő.

Jelentősen eltérnek a nemzeti modellek a jogi kötelezés „keménysége” alapján. Néhány tagállam a „számolj be vagy indokolj” (comply or explain) modelleket részesítette előnyben (pl. Dánia). Itt a vállalatok választhatnak a beszámoló elkészítése vagy a beszámoló-készítés mellőzése indokainak megadása között. Más tagállamok konkrét, adott esetben igen részletes jogi kötelezettségeket vezettek be (pl. Franciaország). A szabályozás célcsoportja is eltérő. A legtöbb tagállam a nagyvállalatokra összpontosít, míg mások kizárólag bizonyos tőzsdén jegyzett vállalatokra (pl. eleinte Franciaország) vagy állami tulajdonú vállalatokra (pl. Svédország) koncentrálnak. Különbségek mutatkoznak a jelentéstétel lehetséges módjai között is. Néhány tagállam a már meglévő nemzetközi iránymutatásokra – vagy azokra is – hivatkozik (pl. Dánia, Svédország), míg más tagállamok saját nemzeti jelentéstételi iránymutatásokat dolgoznak ki (pl. Franciaország).¹⁵

A Bizottság az egységes piaci intézkedéscsomagban¹⁶ elismerte, majd „A vállalati társadalmi felelősségvállalásra (CSR) vonatkozó megújult uniós stratégia (2011–2014)” című közleményben¹⁷ megismételte, hogy valamennyi ágazatban van lehetőség a társadalmi szempontokkal és a környezetvédelemmel kapcsolatban a vállalatok által szolgáltatott információk átláthatóságának javítására az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében. Ennek tükrében a 2011-ben megújult EU-s CSR-stratégia egyik meghatározó szabályozási

¹⁵ Bővebben: *CSR – National Public Policies in the European Union*, Compendium, European Commission, 2014.

¹⁶ „Egységes piaci intézkedéscsomag – Tizenkét mozgatórugó a növekedés serkentéséhez és a bizalom növeléséhez”, COM 206. 2011. 15. p.

¹⁷ COM 681. végleges, 2011. október 25.

kötelezettségvállalása a nem pénzügyi jelentésével megerősítésére irányult. A Bizottság már e közleményben előirányozta, hogy jogalkotási javaslatot terjeszt elő a valamennyi ágazat vállalatai által nyújtott társadalmi és környezetvédelmi információk átláthatóságáról.

A fentiekkel összhangban az Európai Parlament „Vállalati társadalmi felelősségvállalás: elszámoltatható, átlátható és felelősségteljes üzleti magatartás, valamint fenntartható fejlődés”¹⁸, valamint „Vállalati társadalmi felelősségvállalás: a társadalmi érdekek előmozdítása és a fenntartható és inkluzív fellendüléshez vezető út”¹⁹ című állásfoglalásaiban is elismerte, hogy szükség van az átláthatóság növelésére ezen a téren, és felkérte a Bizottságot, hogy terjesszen elő jogalkotási javaslatot erre vonatkozóan. A fentebb vázolt szakpolitikai célokra tekintettel – alapos konzultációk és hatásvizsgálatok után²⁰ – 2013 közepén a Bizottság előállt tárgyban jogalkotási javaslatával²¹, amely 2014-ben elfogadásra is került. Az Irányelv nem új irányelv formájában készült, hanem a korábbi társasági jogi irányelvek módosításaként.

Az Irányelv kvázi kísérleti jellegét mutatja, hogy abba mintegy „be van építve” a progresszió lehetősége, hiszen a Bizottságnak 2018. december 6-ig majd jelentést kell készítenie az Irányelv végrehajtásáról, adott esetben további jogalkotási javaslatok megalapozása végett. A tagállamoknak 2016. december 6-ig kell átültetniük az Irányelv követelményeit a nemzeti jogokba. Amint azt alább bemutatjuk, az Irányelv igen rugalmas szabályozási megoldásokat alkalmaz és tág mozgásteret enged a tagállamoknak. Ilyenképpen a tagállami szabályozások fognak tudni igazán „életet lehelni” az előírásokba (de pesszimistább forgatókönyv szerint jelentősen le is ronthatják az Irányelv egyébként ambiciózus és dedikált célrendszerét). Az új beszámolási követelményeket a 2017. január 1-jén kezdődő üzleti évre vagy a 2017. naptári év során kell elsőként alkalmazni.

III. Az új Irányelv szabályai

A szabályozás főbb céljai a következők: a fenntarthatósági kockázatok beazonosítása, a befektetői és fogyasztói bizalom növelése továbbá a hosszú távú profitabilitásnak a társadalmi igazságossággal és a környezetvédelemmel való összekapcsolása révén elmozdulás a fenntartható globális gazdaság felé. Ebben az összefüggésben a nem pénzügyi információk közzététele segíti a vállalkozások teljesítményének és társadalomra gyakorolt hatásának mérését, nyomon követését és irányítását.

Az Irányelv alapvetően két szempont között egyensúlyoz: ezek egyfelől a CSR többdimenziós jellegének és a CSR-politikák sokszínűségének elismerése, másfelől a megfelelő mértékű összehasonlíthatóság igénye (a befektetők, fogyasztók és más érdekelt felek igényeinek való megfelelés érdekében).

¹⁸ Jelentés a vállalati társadalmi felelősségvállalásról: elszámoltatható, átlátható és felelősségteljes üzleti magatartás, valamint fenntartható növekedés (2012/2098(INI)); Jogi Bizottság.

¹⁹ Jelentés a vállalati társadalmi felelősségvállalásról: a társadalmi érdekek előmozdítása és a fenntartható és inkluzív fellendüléshez vezető út (2012/2097(INI)) Foglalkoztatási és Szociális Bizottság.

²⁰ Pl.: két nyilvános konzultáció, 16 fős ad hoc szakértői csoport, az érdekelt felek és a tagállamok képviselőinek részvételével tartott számos megbeszélés, hatásvizsgálat.

²¹ Javaslat az Európai Parlament és a Tanács irányelve a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelveknek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalatok és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról, Európai Bizottság COM/2013/0207 final – 2013/0110 (COD). 2013. 04. 16.

III. 1. Az Irányelv hatálya: az érintett vállalatok köre

Az Irányelv megalkotásánál fontos szempont volt, hogy az ne vezessen a kis- és közép-vállalkozásokra háruló indokolatlan, új adminisztratív terhekhez, így az új közzétételi kötelezettségeket csak bizonyos nagyvállalkozásokra és vállalatcsoportokra kell alkalmazni. A nem pénzügyi kimutatás közzétételére vonatkozó kötelezettséget alapvetően csak azon közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő²² nagyvállalkozásokra és azon nagy vállalatcsoportok közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő anyavállalkozásaira kell alkalmazni, amelyek munkavállalóinak átlagos létszáma – csoport esetében összevont alapon – meghaladja az 500 főt. Ez természetesen nem akadályozhatja meg a tagállamokat abban, hogy az Irányelv hatálya alá tartozó vállalkozásokon kívül más vállalkozások és csoportok vonatkozásában is előírják a nem pénzügyi információk közzétételét.

Becslések szerint az új előírás mintegy 6000 vállalatot érintene az EU-ban (amely többszöröse a jelenleg önként jelentést tevő vállalati körnek). Fontos kiemelni, hogy a szabályozás ágazat-semleges, azaz minden ágazatban irányadó. A kötelezetti kör jelentős bővülése várható a tagállami szabályozások révén.

Rugalmasító szabály, hogy a leányvállalkozásnak minősülő vállalkozás mentesül a beszámolási kötelezettség alól, ha e vállalkozás és leányvállalkozásai szerepelnek valamely más vállalkozás vezetése által megfelelően elkészített összevont (konszolidált) beszámolóban vagy az adott vállalkozás külön jelentésében.

III. 2. A nem pénzügyi kimutatás / jelentés tartalma

A kötelezés alá eső vállalatoknak az üzleti jelentésükben foglalt nyilatkozat (kimutatás) közzétételével kell számot adniuk nem pénzügyi teljesítményükről. Ez határozott közélet az ún. integrált jelentéstétel koncepciója felé, de annál kevesebb, hiszen az éves üzleti jelentésbe nem részletes nem pénzügyi jelentést kell belefoglalni, csupán egy nyilatkozatot kell közzétenni.

Az érintett vállalatoknak a vezetés beszámolójába bele kell tehát foglalniuk a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább a környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást. E kimutatásnak a következő kérdésekre kell minimálisan kitérnie:

- a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása;
- a vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási (due diligence) eljárásokra;
- e politikák eredményei;

²² Az EU-jogban ún. „közérdeklődésre számot tartó jogalanyok” azok a valamely tagállami jogszabály alá tartozó jogalanyok, amelyek átruházható értékpapírjai bármely tagállam szabályozott piacán bevezetésre kerültek, továbbá a hitelintézetek, biztosítóintézetek, illetve a tagállamok által ilyennek nyilvánított más olyan jogalanyok, amelyek a közérdek szempontjából jelentősek tevékenységük természete, méretük vagy alkalmazottaik száma miatt.

- a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok vállalkozás általi kezelésének módja;
- azon kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítménymutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából.

Ha az említettekre vonatkozóan a vállalkozás nem rendelkezik egy vagy több kérdéssel kapcsolatos politikával, a nem pénzügyi kimutatásnak egyértelmű és indokolással ellátott magyarázatot kell adnia annak hiányára (ez az ún. „comply or explain” elv).

A nem pénzügyi kimutatásnak ezenkívül adott esetben hivatkozásokat kell tartalmaznia és további magyarázatokkal kell szolgálnia az éves pénzügyi kimutatásokban közölt összegekre.

A jelentés tartalmát tekintve az Irányelv tartalmaz egy nagy rugalmasságot adó, a vállalati érdekeket markánsan védő ún. „safe harbour” klauzulát (amely sokak szerint jelentősen leronthatja az Irányelv tényleges hatását, amennyiben a tagállamok ezt túl tárgyalás alatt álló kérdésekre vonatkozó információk kihagyását azon kivételes esetekben, amikor a nemzeti jog által rájuk ruházott hatáskörükben eljáró és a véleményért kollektív felelősséggel tartozó ügyviteli, ügyvezető és felügyelő testületi tagok megfelelő indokolással ellátott véleménye szerint az ilyen információ közzététele súlyosan sértené a vállalkozás üzleti helyzetét, feltéve, hogy e kihagyás nem akadályozza a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának helyes és elfogulatlan megértését).

Az Irányelv preambuluma értelmében a szociális és foglalkoztatással kapcsolatos kérdések tekintetében a beszámolóban szolgáltatott információk kiterjedhetnek a vállalkozásnak a nemek közötti egyenlőség biztosítása érdekében tett intézkedéseire, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alapvető egyezményeinek végrehajtására, a munkakörülményekre, a szociális párbeszédre, a munkavállalók tájékoztatáshoz és konzultációhoz való jogára, a szakszervezeti jogok tiszteletben tartására, a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra, valamint a helyi közösségekkel folytatott párbeszédre és/vagy az e közösségek védelmének és fejlődésének biztosítása érdekében tett intézkedésekre.

III. 3. A jelentés módja

Az Irányelv szabályozási filozófiája egy rugalmas és nem egy gyökeres változtatást igénylő megközelítést követ, hiszen a vállalatoknak továbbra is lesz mozgásterük az általuk követett gyakorlat tartalmának meghatározása terén, illetve rugalmas keretek között választhatják meg az információközlés hasznos és releváns módjait.²³ Az Irányelv ilyenformán a szabályozás és a (szabályozott) önszabályozás egészséges, megtermékenyítő, reflexív ötvözésére törekszik.

²³ KASEMIR, BERND: *Impact of the EU Directive on Non-Financial Reporting*, <http://www.environmentalleader.com/2015/08/06/impact-of-the-eu-directive-on-non-financial-reporting/> (Letöltve: 2015.12.05.)

Az új szabályozás nem alkot tehát saját, sui generis jelentéstételi keretrendszert és indikátorokat, hanem támaszkodik a már kialakult sztenderdekre, így jelentős mozgásteret ad a vállalatoknak. A nem pénzügyi információk szolgáltatása során az Irányelv hatálya alá tartozó vállalkozások a nemzeti keretekre, az uniós keretekre, vagy a nemzetközi keretekre is támaszkodhatnak (pl. az Egyesült Nemzetek Szervezete Globális Megállapodására, a „Védelem, tisztelet, jogorvoslat” elnevezésű ENSZ-keretet végrehajtó, az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére irányadó ENSZ-elvekre (UNGP), a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által a multinacionális vállalatok részére kiadott iránymutatásokra, az ISO 26000 rendszerre, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által kiadott, a multinacionális vállalatokra és a szociális politikára vonatkozó elvekről szóló tripartit deklaráció, a GRI keretrendszerre).

A tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy mentesíthessék az Irányelv hatálya alá tartozó vállalkozásokat a nem pénzügyi kimutatás elkészítésének kötelezettsége alól, amennyiben a vállalkozás ugyanarra az üzleti évre vonatkozó, azonos tartalmú külön jelentést készít (akár a nemzeti, az uniós vagy a nemzetközi keretekre támaszkodva, akár nem). Tehát a nem pénzügyi kimutatás bizonyos feltételekkel külön jelentéssel is kiváltható. Fontos, hogy e külön jelentést: a) a vezetés beszámolójával együtt közzétegyék; vagy b) ésszerű határidőn belül – legkésőbb hat hónappal a mérlegfordulónap után – nyilvánosan hozzáférhetővé tegyék a vállalkozás weboldalán, és a vezetés beszámolója hivatkozzon e külön jelentésre.

Az Irányelv nem ír elő kötelező hitelesítést, auditálást. A könyvvizsgálónak csak azt kell ellenőriznie, hogy a nem pénzügyi kimutatást vagy a külön jelentést rendelkezésre bocsátották-e. Ugyanakkor a tagállamok előírhatják a nem pénzügyi kimutatásban vagy a külön jelentésben szereplő információk független, bizonyosságot nyújtó szolgáltatást végző szolgáltató általi ellenőrzését.

Az Irányelv ötvözi a hard law és a soft law regulációs technikáit. Annak érdekében ugyanis, hogy a vállalkozások számára megkönnyítsék az Irányelv szerinti jelentéstételt, a Bizottságnak nem kötelező erejű iránymutatásokat, többek között általános és ágazati nem pénzügyi jellegű kulcsfontosságú teljesítménymutatókat kell kidolgoznia a beszámolás módszertanára vonatkozóan. A Bizottságnak ehhez figyelembe kell vennie a jelenlegi legjobb gyakorlatokat, a nemzetközi fejleményeket és a kapcsolódó uniós kezdeményezések eredményeit és megfelelő konzultációkat kell tartania többek között az érdekelt felekkel. A Bizottság az iránymutatásokat 2016. december 6-ig közzéteszi.

IV. Következtetések

Az Irányelv által intézményesíteni hivatott nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettség által indukált fokozottabb piaci átláthatóság minden bizonnyal növelni fogja a nagyvállalatok szociális felelősségét az EU polgárai felé. Mindez lehetővé teszi a befektetők (a „felelős tőke”), a fogyasztók, a munkavállalók és egyéb érintettek számára, hogy jobban respektálják a társadalmilag felelős vállalatvezetést, ezáltal népszerűsítsék a fenntartható növekedést. A kötelező jelentéstétel emellett egy kimondottan újszerű, határozottan „jogiasodó” irányt képvisel a CSR eddig alapvetően önkéntes, puha jogi alapú világában. Az új Irányelv kétségtelenül úttörő jellegű szabályozási lépés és számos fogyaté-

kossága – pl. túlzott rugalmasság, garanciák és szankciók hiánya – ellenére üdvözlendő, különösen innovatív megközelítése és határozott társadalmi érzékenysége miatt (mely utóbbit szenzitíven ötvözi a piaci szemlélettel). Az Irányelv indirekt munkajogi hozzájárulása lehet továbbá, hogy az érintett nagyvállalatokat – és áttételesen azok ellátási láncait – ösztönözheti a fokozottabb munkajogi jogkövetésre (vagy legalábbis a szisztematikus jogsértések elkerülésére), illetve – optimistább olvasatban – előmozdíthatja a tisztességes, felelős foglalkoztatás kultúrája iránti növekvő közfigyelmet és igényességet.

ATTILA KUN

NEW EU-DIRECTIVE ON CORPORATE SOCIAL REPORTING

(Summary)

The necessity to improve undertakings' disclosure of social and environmental information is a part of the EU-strategy to promote CSR (corporate social responsibility). Non-financial reporting can induce corporate-self-reflection and boost legal compliance. Furthermore, disclosure can identify risks and might increase investor and consumer trust. The new directive (Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups) provides the EU with the first concrete legislation on non-financial information reporting. New measures will require certain big EU companies to draw up, on a yearly basis, a statement relating to environmental, social and employee-related matters, respect for human rights, anticorruption and bribery matters. The statement will have to include a description of the policies, outcomes and the risks related to those matters. Where a company does not pursue policies in relation to these matters, it will have to explain why this is the case. The new measures are aimed at strengthening the company's transparency and accountability, while limiting any undue administrative burden, and ensuring a level playing field across the EU. Mandatory social reporting is an innovative regulatory method which can contribute to improved compliance with labour laws and can foster responsible, decent employment practices.